

Trouw mag statiegeldonderzoek WUR 'gestuurd' noemen - Down To Earth Magazine

Myrthe Verweij

Dagblad Trouw mag wel degelijk schrijven dat een Wageningse onderzoek naar de kosten van statiegeld vooraf 'gestuurd' was door de opdrachtgevers, die graag af willen van het statiegeldsysteem. De Wageningse eis om rectificatie is afgewezen door de rechtbank.

Beeld: Pixabay

Het statiegeldonderzoek van het Wageningen University & Research center (WUR), was de reden dat toenmalig staatssecretaris Atsma in 2012 stelde dat het statiegeldsysteem “peper- en peperduur” was. In 2015 kon daarom het verplichte statiegeld op grote PET flessen onder voorwaarden worden afgeschaft. Frisdrankfabrikanten en een meerderheid van de supermarkten leken eindelijk hun zin te krijgen. De afschaffing van het verplichte statiegeld ging toen toch niet door omdat de verpakkingindustrie niet aan alle voorwaarden had voldaan. Die gingen over minder plastic gebruiken en meer recylen. Maar het

rapport van de WUR waarop Atsma zijn conclusies over de kosten baseerde was omstreden. Volgens critici waren de kosten van statiegeld te hoog en de opbrengsten te laag ingeschat. De opdrachtgevers van het onderzoek werden in eerste instantie ook niet vermeld, maar waren brancheverenigingen die het statiegeldsysteem liever vandaag dan morgen opgedoekt zien.

Het rapport van de WUR was omstreden. Volgens critici waren de kosten van statiegeld te hoog en de opbrengsten te laag ingeschat

Dagblad Trouw sprak van 'gestuurd' onderzoek, en verslaggever Marijnissen herhaalde dat in afgelopen september op tv. De WUR vond dat onterecht en eiste rectificatie voor de rechter. Ook zouden Trouw en Marijnissen de kwalificatie 'gestuurd' onderzoek nooit meer mogen herhalen. De WUR verloor de rechtszaak op alle punten, bleek afgelopen maandag uit het vonnis.

Gelekt

Hoe kwam Trouw met zulke zekerheid tot haar conclusie dat de uitkomsten van het onderzoek al bij voorbaat vast leken te staan? Dit bleek uit naar de krant gelekte documenten. Verslaggever Hans Marijnissen citeerde in een artikel begin dit jaar uit zo'n gelekt document, van de voorbereidende fase van het WUR onderzoek. Opdrachtgever was het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel, CBL, dat supermarkten vertegenwoordigt. Uit het document, dat van 2009 dateert, blijkt dat het CBL het onderzoek vooral wilde laten doen omdat het verwachtte 'dat er binnenkort Europese lobby's beginnen om statiegeldsystemen uit te breiden [en] het dus wenselijk [is] om een degelijke analyse te kunnen presenteren.' Voordat de analyse werd uitgevoerd schreef de onderzoeker echter in hetzelfde document: 'Voorlopige conclusie: statiegeld is het duurste systeem van allemaal'.

'Voorlopige conclusie: statiegeld is het duurste systeem van allemaal'

Het Wageningse onderzoekscentrum wilde vervolgens niet reageren op een verzoek van verslaggever Marijnissen om wederhoor, omdat er nog een tweede integriteitsonderzoek liep naar het omstreden onderzoek. De eigen integriteitscommissie van de WUR concludeerde al dat er weliswaar geen sprake was van 'schending van wetenschappelijke integriteit', maar wel van '[onvoldoende zorgvuldige wetenschapsbeoefening](#)'.

De WUR reageerde ook niet op het artikel over het 'gestuurde' onderzoek [in Trouw, op 27 januari 2016](#). Maar toen Marijnissen afgelopen september in het programma [Haagse Lobby van WNL](#) stelde dat hij de 'aanbestedingsbrief' van het onderzoek had gezien, en dat daar de voorlopige conclusies al in werden voorgeschreven, stapte de WUR toch nog naar de rechter. De WUR eiste dat er niet meer gezegd mag worden dat het omstreden statiegeld onderzoek vooraf gestuurd was, en dat de mededeling van Marijnissen dat hij de 'aanbestedingsbrief' onder ogen had gehad wordt gerectificeerd.

Aanbestedingsbrief

De rechter concludeert nu dat het woord 'aanbestedingsbrief' ongelukkig gekozen was, want strikt genomen was er geen aanbestedingsbrief. Maar de rechter vindt dat Marijnissen en Trouw zich voldoende op de feiten hebben gebaseerd om hun conclusie te rechtvaardigen dat het WUR onderzoek 'gestuurd' was.

De geëiste rectificaties op de voorpagina van Trouw, op de homepagina van trouw.nl en aan het begin van de gewraakte WNL uitzending op npo.nl komen er niet. Ook gaat de rechter niet mee in de eis van de WUR, dat Trouw en Marijnissen niet meer opnieuw mogen zeggen dat er sprake was van een 'gestuurd' onderzoek.

de rechter vindt dat Marijnissen en Trouw zich voldoende op de feiten hebben gebaseerd om hun conclusie te rechtvaardigen dat het WUR onderzoek 'gestuurd' was

Woordvoerder Simon Vink van de WUR is teleurgesteld over de uitspraak. "Die aanbestedingsbrief bestaat niet. Trouw verkondigt naar ons idee een mening in plaats van feiten. Het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit heeft ook net geconcludeerd dat de integriteit van de onderzoekers niet in het geding is geweest." Het orgaan heeft wel kritiek geuit op de werkwijze, omdat in sommige concepten niet vermeld werd wie de opdrachtgevers waren. "Dat was onzorgvuldig, en dat mag niet meer voorkomen," beaamt Vink. De precieze bevindingen van het LOWI kan de WUR echter niet delen. "Het LOWI zal deze te zijner tijd zelf geanonimiseerd publiceren."

Verslaggever Marijnissen is blij met het vonnis. "Statiegeld is een politiek beladen dossier, waarover op het scherpst van de snede wordt gedebatteerd. Trouw wil daar op een zorgvuldige en onafhankelijke wijze verslag van doen. We hebben van anonieme bronnen een heel dossier gelect gekregen. Daaruit bleek dat de WUR zich liet sturen bij dit onderzoek. Wij hebben niet zomaar iets beweerd, er zijn veel schriftelijke stukken, afkomstig van de WUR zelf, waarop we ons baseren. We hebben wederhoor gevraagd aan de WUR, die ervoor koos daar niet op in te gaan." Des te verbaasder was Marijnissen toen de WUR het kort geding aanspande na de uitzending van Haagse Lobby. "Maandenlang hoor je niets van ze. En dan gaat deze publieke instelling, met Louise Fresco (bestuursvoorzitter WUR – MV) aan het hoofd, via een advocaat met ons in discussie. Dat heeft ons wel bevreed ja."

Contractonderzoek

De zaak werpt volgens Marijnissen wel een unieke blik 'achter de gevel' over hoe contractonderzoek, vaak genoemd als belangrijke geldstroom voor universiteiten, eruit kan zien. De WUR zette in dit geval samen met het bedrijfsleven een kennisinstituut op, het Kenniscentrum Nascheiding (KCN). Nascheiding betekent scheiding bij de afvalverwerker. Dus geen statiegeld en ook geen scheiding door de consument. In de oprichtingsovereenkomst stond als doel vermeld dat "KCN ruim voor 31 december 2012 [een] wetenschappelijke consensus en maatschappelijke acceptatie [wil] hebben bereikt over de waarde van nascheiding als technologie om verpakkingsafval uit gemengd huishoudelijke restafval te scheiden...".

In een "Spoorboekje voor de WUR", zette het KCN de "kernboodschappen nascheiding", voorafgaand aan het onderzoek, als volgt op een rij:

- (...) nascheiding projecteren als innovatieve, duurzame oplossing met een nettovermindering van CO₂
- (...) nascheiding geeft de hoogst haalbare inzamelings- en recyclingpercentages
- nascheiding betekent gemak en lagere kosten voor gemeenten en burgers (en andere stakeholders).

Ook werd op een bijeenkomst waarin de WUR haar plannen aan de opdrachtgevers presenteerde de politieke acceptatie van statiegeld als een 'bedreiging' gekwalificeerd. In het businessplan dat bij de

oprichtingsovereenkomst van KCN hoort, wordt statiegeld opnieuw als 'bedreiging' genoemd.

“Misschien hadden de onderzoekers hun handen van het onderzoek af moeten trekken, maar van een gestuurd onderzoek was geen sprake”

Tenslotte waren de onderzoekers voornamelijk afhankelijk van cijfers van hetzelfde bedrijfsleven dat lobbyt tegen statiegeld en voor nascheiding. De onderzoekers ontvingen instructies van het CBL en FNLI over te gebruiken cijfers, volgens e-mails waarover Trouw beschikt en die ook aan de rechter werden voorgelegd.

“Misschien hadden de onderzoekers hun handen van het onderzoek af moeten trekken, maar van een gestuurd onderzoek was geen sprake”, vindt woordvoerder Vink van de WUR. De WUR beraadt zich nog op een eventueel beroep tegen het vonnis.

Kijk de gewraakte [uitzending van Haagse Lobby hier terug](#).

Beeld: Pixabay

Statiegeld vs. nascheiding

Het CBL en de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI, van koekjesbakkers tot Coca Cola) willen liever dat plastic via zogenoemde nascheiding ingezameld wordt: scheiding bij de afvalverwerker. Dus geen statiegeld en ook geen scheiding door de consument (dat heet dan weer bronscheiding). Nascheiding zou voor de consument het makkelijkst zijn, ruimte besparen in supermarkten, en voorkomen dat de prijs voor

producten in de winkel hoger lijkt vanwege statiegeld.

Nascheiding levert echter een minder schone stroom te recycelen plastic op vergeleken bij een 'pure' stroom van PET flessen met statiegeld. Milieuorganisaties zijn daarom juist voorstander van uitbreiding van het statiegeldsysteem naar kleine PET flesjes.

Maar hoe zit het nu met de kosten?

De fabrikant van flessen-inname automaten, Tomra, liet na publicatie van het omstreden WUR onderzoek over het 'dure' statiegeld, een nieuw onderzoek uitvoeren door CE Delft. Dat onderzoek kwam uit op kostenramingen voor statiegeld die ongeveer [50 procent lager zijn ten opzichte van eerdere kostenramingen](#). TNO vergeleek de twee onderzoeken en constateerde dat zowel de WUR als CE met veel onzekerheden hebben moeten rekenen. TNO concludeerde dat de schatting van de totale maatschappelijke kosten voor het statiegeldsysteem lager uitvalt dan de WUR in 2012 becijferde. Dat is te danken aan de gestegen opbrengsten van ingezameld PET en de gedaalde kosten van vierkante meters winkeloppervlak. Ook zijn de kosten van het gesloten inzamelsysteem van de Aldi en Lidl intussen bekend: [deze blijken lager uit te vallen](#).

Meer lezen:

[Statiegeld: de strijd om de PET fles \(oktober 2014\)](#)

[Wageningen: trots op belangenverstrengeling \(19 december 2014\)](#)

[Twijfel over onafhankelijkheid statiegeld-onderzoek \(17 oktober 2014\)](#)

["Directeur Afvalfonds chanteerde ons om statiegeld" \(2 oktober 2014\)](#)

[Statiegeld: Kamer wil opheldering over CBL \(4 september 2014\)](#)

[De strijd om het afval \(20 oktober 2011\)](#)

